

Rusiji se zani- majo za Moo- neyjevo alero.

ČERNA POSTAJA VSLED OB-
TOŽBE BERKMANA ZA-
MOTANA.

Črna vlada preiskuje stvar, da
dožene resnico.

Washington, D. C. — V urad-
nih krogih v Washingtonu pre-
težno mnenje, da izročitev A.
Alexander Berkmana oblastim v
Francisco ne more služiti
ravnotako tudi ne podpi-
sati, ki si prizadeva pomiriti
delavce na zapadu in odpraviti
delavski nepokoj.
Edward Morgan, zastopnik or-
ganiziranega delavstva, je opo-
ziti delavski departament v Wash-
ingtonu, da obtožba Berkmana po-
gleda v dobri veri. Obtožbo
nadaljeval v priporočal distrikt-
ni sodnik Fickert, ki je bil
napravljena že precej velika
v obtožbo proti Mooneyju
njegovi soprog.

Mooney delavski voditelj, ki so
ga dobrem glasu, podpirajo izja-
viti, da obtožba delavstva, da
Berkman delavce povzroča, da
komplikacije v Mooneyje-
vi. Nadalje povdarjajo, da
obtožba Berkmana podžgala
delavski revolucionarje, ki so že ta-
kaj uničeni radi Mooneyjeve a-
lerije.

VENČANJA DRŽAVNE DE- LAVSKE FEDERACIJE V ILLINOISU.

Chicago, Ill. — Tukaj zboruje 35
venčanih državne delavske fe-
deracije v Illinoisu. Predsednik
Kuller je s primernim nagovo-
nim otvoril zborovanje. Povdarjal
je, da je delavstvo vobče lojalno
vladi. Dejal je: Mi po-
mimo vrednost politične demo-
kratije in ogromne žrtve, ki so
dale dožele, da so jo dosegle.
Mi hočemo, da se demokracija
na vse narode na svetu. To-
nišči imamo še težavnejše
prizadevanje, in to je industrijalna
demokracija.

Pravico imamo, da se bojujemo
za stvari, ki jih nam odrekajo in
ki jih smo opravičili.
Čezrj industrije izvrše nekaj
delavca, če pod krinko patriotiz-
ma ne izkoriščajo delavcev še
dalje.

Tajnik V. Olander je govoril v
imenu in je obsojil profitarje
izkoriščevalce kot najbolj zav-
rta indijale, ki pod krinko lo-
jalnosti oplenujejo ljudstvo.
Ne razpravo je prišla tudi or-
ganizacija deških stezosledcev
(Boy Scouts). V Ameriki sta dve
organizaciji deških stezosledcev.
Prva je vojaška in jo je ustanovil
ameriški polkovnik Baden-Powell,
druga je Settonova. Te deške ime-
nujejo tudi Settonove Indijance.
Člani se uče hoditi po kumih,
kaj pita, spoznavati naravo,
kaj je nekakšna šola v prosti
prirodi, ki krepi dečkov duh in
patriotizem. Po daljši debati je bila
rešena rezolucija, ki obsoja Ba-
den-Powellovo organizacijo in
Settonovo deško organi-

Vseh delegatov je 700.
Med delegati je bilo nabranih
deset dolarjev za štrajkačje
delavce, ki so v Springfieldu, Ill.

Povišanje mezde v mornariških arzenalih.

USTANOVljeni SO TRJE
STALNI MEZDNI RAZREDI.

Sporazum se je dosegel na skupni
konferenci delavskih in vlad-
nih zastopnikov.

Washington, D. C. — O'Con-
nel, predsednik kovinskega obrt-
nega departamenta v "Ameriški
delavski federaciji", pravi, da je
vlada prvokrat govorila direktno
z zastopniki delavstva pri urav-
navi mezde za delavce v morna-
riških arzenalih, mesto da bi za-
vedo izročila odboru in komisi-
jam, ki bi porabili mesece za pre-
iskavo.

Delavci v mornariških arzena-
lih so ugovarjali proti objavljeni
uravnavi mezde, kovinski obrtni
oddelek se je pa potrdil, da je
prišlo do konference z mornari-
škim in vojaškim departamentom,
katere sta se udeležila predsednik
O'Connell, finančni tajnik Berres,
kot zastopnika kovinskega obrt-
nega departamenta. Poleg so bili
na konferenci navzoči še nasled-
nji predstavniki mednarodnih u-
nij: Valentine za železolarje,
Alpine za vodovodne monterje,
Johnston za strojnike, Wilson za
izdelovalce vzorcev, Hynes za kle-
parje, Franklin za kotlarje, Kli-
ne za kovače, Snellinger za stro-
jevodje, McNully za električarje,
Britten za kovinostilce in Hut-
cheson za tesarje.

Po tridnevni konferenci je bil
osvojen sklep, da odpravijo razne
mezдне razrede in ustanove tri
razrede s stalno mezdjo. Delavci,
ki so zaslužili manj kot novo stal-
no določeno mezdjo, so dobili po-
višano mezdjo. Nekateri delavci
so dobili povišano mezdjo za \$1.08
na dan, povprečno je pa bila me-
zda povišana za 16 odstotkov.

Ko so bili določeni stalni mezd-
ni razredi, so zastopniki morna-
riškega in vojnega departamenta
pritrili, da se mezda v splošnem
poviša za 40c na dan za vse de-
lavce v mornariških arzenalih ne
glede na to, v kateri mezdni raz-
red pripadajo. Prizadeti so vsi iz-
učeni delavci in njih pomočniki v
mornariških arzenalih na atlanti-
škem obrežju. Nova plačilna lest-
vica stopi v veljavo s prvim no-
vembrom.

Rokodeci v prvem razredu,
Brooklyn, \$4.88 na dan; Ports-
mouth, N. H., in Newport, R. I.,
\$4.80; Philadelphia, Charleston,
Norfolk, New Orleans in v dru-
gih južnih mestih \$4.72.

Rokodeci v drugem razredu
dobre 52 centov manj na dan kot
rokodeci v prvem razredu.

Rokodeci v tretjem razredu
dobre \$1.04 manj kot rokodeci v
prvem razredu.

Povišano mezdjo dobí okoli 100
tisoč delavcev in na dan bo treba
več izplačati do \$50,000.

Konferenca je ustanovila tudi
odbor, obstoječ iz zastopnikov
mornariškega departamenta in za-
stopnikov kovinskega obrtnega
departamenta, kateremu je dode-
ljen še en nevtalec, da sodi o iz-
redni naraščajoči dragini, če se
pojavi, in po nji tudi poviša pla-
stim. Predsednik O'Connell je bil
izvoljen, da zastopa delavce.

POŽAR V KLVNIŠKEM OKRAJU.

Kansas City, Kans. — Požar je
uničil del živinske staje in pogi-
nilo je do 11,000 govedov in 3,300
prašičev.

Nekateri trdijo, da je bil ogenj
podtaknjen, uradniki korporaci-
je, ki lastuje živinsko stajo, da
ni res, da je bil ogenj podtak-
njen.

VREME.

Danes popoldne ali proti večeru
hladnejše v Illinoisu; jugozapadni
vetrovi se spremenijo v severne.
Solneni vzhod ob 6:05 s. m.;
solneni zahod ob 5:00 p. m.

Indijska zarota pred zveznim sodiščem.

GLAVNA PRIČA JE HINDU
JEDH SINGH.

Šest njegovih bratov je bilo na
njegovo pričanje obsojenih
v Lahoru.

Chicago, Ill. — Tukaj je priče-
la obravnavo proti Gustav H. Ja-
cobsonu in trem drugim obtožen-
cem, katerim obtožnica očita, da
so podžigali k revoluciji v Indiji.
Glavna priča je neki Jedh Singh,
rodom Hindu.

Preden je bil Singh zaslišan,
je zvezni javni tožitelj zaroto raz-
ložil porotnikom, ki je segala iz
Berlina do New Yorka, Chicagoa,
Honolulu in Manile. Omenjena
sta tudi kapitan von Papan in ba-
ron Kurt von Reischwitz, bivši
nemški konzul v Chicagu.

Javni tožitelj je direktno ob-
tožil Jacobsona, da je bil "kaj-
zerjev izplačnik" in v direktni
zvezi z Berlinom skozi Washing-
ton za revoluto, ki ima pričeti v
Indiji.

Fleming je dejal, da vlada do-
kaže, da je bil načrt za revoluto iz-
delan v Berlinu. Glavni stan revo-
lucionarne stranke je bil v letu
1914 v Berlinu. "Dokazali bo-
mo," je rekel javni tožitelj, "da
je Jacobson izplačal Gupti, ne-
kemu obtožencu, \$1,000, da gre v
Indijo. Transakcija je bila izvr-
šena v Chicagu. Da je von Reis-
witz izplačal v maju leta 1915
\$20,000 Albert Wehdu, nekemu
drugemu obtožencu, da podžge
revolucijo. Von Reischwitz je dal P.
Boehmju \$1,500, ki je po spreje-
mu denarja takoj odpotoval v In-
dijo. Reischwitz je še nekemu dru-
gemu dal \$20,000.

Jedh Singh je bil zaslišan kot
priča in izpraševal ga je Fleming.
Izpovedal je, da je prvi prišel
sem v letu 1906, da študira inžen-
irstvo. Bil je trinajst mesecev
v Portlandu, Ore., in odpotoval
je v New York. Na to je odpoto-
val v London in tam ostal le ne-
kaj tednov. Od tukaj je odšel v
Berlin, kjer je preživel tri leta.
Iz Berlina je šel v Rio de Janeiro,
kjer je ostal štiri in pol let.

V februarju 1915 je šel k nem-
škemu konzulu, ki mu je dal \$300
in ga inštruiral, da gre v Genovo
na italijanskem. V Genovi mu je
rekel konzul, da naj gre v Berlin.
Tje je dospel v marecu in se udele-
ževal shodov indijske revolucio-
narne družbe. Tam se je sešel z
dr. Hafizem, ki je rekel, da je pri-
jatelj Gustav H. Jacobsona v
Chicagu. Kasneje so mu rekli, da
gre v San Francisco. Dali so mu
\$1,000. Po prihodu v New York
se je sešel z Gupto in Wehderjem.
Nekaj dni kasneje je prišel v Chi-
cago. Šel je k Jacobsonu na dom,
ki je telefonično pozval več ljudi.
Kmalu so prišli Boehm, Sterneek
in baron von Reischwitz. Določili
so, da gre Boehm v Siam in da
grem jaz z njim kot tolmač. Rekli
so nam, da naj gremo k nemš-
kemu konzulu in zberemo vse Indij-
ce za revolucijo. Boehm jih izuri
v orožju.

Singh je izpovedal, da so ga
siameške oblasti aretirale v Bang-
koku in ga izročile britskim obla-
stim. Po šestih tednih so ga po-
slali v Singapur.

Nato je pričel izpraševati
mr. Forrest. Singh je moral izpo-
vedati več dramatičnih dogod-
kov iz njegovega življenja. Pri-
znati je moral, da je pričal za
britsko vlado pred sodiščem, ki
je obstalo iz dveh angleških drž-
nikov in enega Indijca proti svo-
jim lastnim bratom, ki so bili
pred sodiščem v Lahoru, Indija,
radi zarote.

"Koliko Indijcev je bilo obto-
ženih pri obravnavi?" je vprašal
Forrest.
"Okoli osemnajst," je odgovoril
Singh.
"Koliko od teh je bilo vaših
bratov, rojenih od ene matere?"
je vprašal Forrest.
"Šest," je dejal Singh.
"In ti so bili vsi obsojeni vlad-
nega pričanja, ali niso bili?"

V južnem Illinoisu stavka do 12.000 rudarjev.

ŠTRAJK ZNIŽUJE DNEVNO
PRODUKCIJO ZA 75,000 TON.

Dr. Garfield opominja rudarje,
naj pridejo v Washington, če
se ne morejo sporazu-
meti z operatorji.

Chicago, Ill. — V torek je za-
stavkalo od 10 do 12 tisoč rudar-
jev v južnem Illinoisu. John E.
Williams, novi upravitelj kuriva
v Illinoisu, je poročal takoj o
stavki v Washington in dodal, da
bo vsled stavke vsaki dan produ-
ciranih 75,000 ton manj premo-
ga.

Iz Washingtona prihaja vest,
da je dr. Garfield, zvezni upravi-
telj za kurivo, brzojavno obvestil
voditelje rudarjev, da morajo
stavke izostati. Poslušal se bo vse
moči, da prepreči stavke. Če je
bila stavka odredjena, tedaj je tre-
ba to odredbo preklicati. Ako o-
peratorji in rudarji ne morejo iz-
ravnavati spora, tedaj naj pridejo
v Washington, medtem pa ne sme
počivati delo v rudnikih.

Iz Springfielda, Ill., poroča-
jo, da je zastavkalo do 12,000 ru-
darjev in da pričakujejo, da se
jih še več pridruži stavki. Rudar-
ji zahtevajo, da se jim poviša me-
zda v smislu zaključkov zadnje
konference v Washingtonu.

Dr. Garfield, upravitelj za ku-
rivo, pravi v svojem poročilu na
voditelje delavstva: "Točke v
pogodbi, na katere so se pogodili
v Washingtonu rudarji in opera-
torji, so ugodne. Razumem, da je
edina točka v pogodbi, proti ka-
teri je ugovor, ki se peča s kazni-
mi. Pravilno je, da se tudi to iz-
ravna. Porabil bom vso moč, da
preprečim stavke, in svarim vas,
da dovolite, da odredba ostane."

STAVKA ZA JUGOZAPADNI DISTRIKT ODPOKLICANA.

Kansas City, Kans. — Stavka
rudarjev, ki je bila odredjena za
države Missouri, Kansas, Oklaho-
ma in Arkansas, je odpoklicana.
Stavka je imela pričeti danes in
prizadeti je 35,000 rudarjev. J.
White, predsednik rudarske or-
ganizacije U. M. W. of A. pravi,
da bi stavka kršila zadnji spora-
zum, ki je bil napravljen v Wash-
ingtonu.

RUDARJI V SEVERNEM ILLI- NOISU V AKCIJI.

Peoria, Ill. — Rudarji s sever-
nega premoškega polja v Illi-
noisu, ki zborujejo tukaj, so skle-
nili, da predložijo svoje zahteve o-
peratorjem. Delegatje, ki zastop-
pajo 35 lokalnih organizacij, so
izvolili odbor za resolucije, ki se-
stavi tudi njih zahteve.
Časnikarski poročevalci buržo-
aznih listov lazijo okoli delega-
tov, da bi izvedeli mnenje dele-
gatorov. Kadar bodo resolucije in
zahteve sprejete, bodo objavljene
ne, ker nimajo rudarji najmanj-
šega vzroka, da jih odtegnejo
javnosti.

V sodni dvorani je nastala tiša-
na, vsakdo, še sodnik se je nagnil
naprej, da sliši odgovor priče.
"Da," je napol tiho zašepetal
Singh, "tako je bilo."
"Ali vam je britska vlada dala
denar, ko so vas izpustili?"
"Da, dobil sem \$100."
"Kaj se je zgodilo, ko ste prišli
v Singapur?"
"Rekli so mi, da grem v Zdru-
žene države in da pričam."
"Ali ni fakt, da ste se bali, če
ne greste v Chicago in pričate, da
vas usmrtijo?"
"Ne."

Preden so nadaljevali z obrav-
navo, je sodnik Iandis odločil, da
Hugo Dunlop, ki je britski poda-
nik, lahko služi kot porotnik. U-
govarjal je zagovornik William
S. Forrest, ker ni ameriški držav-
ljan. Okrajni javni tožitelj Char-
les F. Clyne je predložil star za-
kon, ki dovoljuje inozemcu, da
služi kot porotnik, če ga je volja.

Avstrija pritiska na nemškega ce- sarja za mir.

KONFERENCA MONARHOV
CENTRALNIH DRŽAV KON-
ČANA.

Nemška ministrska kriza odloše-
na do kajzerjevega pov-
ratka.

London, 17. okt. — "Morning
Post" ima brzojavko iz Aten, ki
pravi, da je v enem tednu prič-
kovati novo mirovno ponudbo iz
Nemčije, ki pa bo bolj liberalna
kakor je bila prva.

Poročevalce povdarja, da bo
Nemčija na vsak način prisiljena
stopiti v mirovna pogajanja ne
samo zaradi nezadostne produk-
cije streliva in naraščajoče opo-
zicije od strani socialistov, tem-
več tudi zato, ker ji grozi razkol
z zaveznicami.

Konferenca med monarhi cen-
tralnih držav v Sofiji je vsaka-
kor že končana, kajti kajzer je
včeraj prišel v Carigrad, kjer ga
je sprejel sultan z velikim pom-
pom. Kolikor je posneti po raz-
nih govorcih, so se v Sofiji ze-
dinili za novo mirovno ponudbo.

Avstrija ne odneha od pritiska
za mir. Avstrijski cesar — pravi-
jo — ni nič kaj ponosen na kaj-
zerja in vsenemec in vrhutega je
njegova armada že na vrhuncu
izčrpanosti. Kar se tiče Bolga-
rov, je ministrski predsednik Ra-
doslavov že davno dejal, da Bol-
garska je dosegla svoje vojne cil-
je; iz tega se lahko sklepa, da bi
Bolgari najrajši sklenili mir.

Kodanj, Danska, 17. okt. —
Kakor javlja berlinsko časopisje,
ostane ministrska kriza suspen-
dirana toliko časa, dokler se ne
vrne kajzer iz Balkana. Kapelle-
jeva resignacija tudi še čaka.
Kancelar Michaelis je odšel v o-
kupirane kraje Rusije, namenom,
da "preštudira tamošnje razme-
re."

"Hamburger Fremdenblatt" piše,
da sedanja opozicija proti
kancelarju ne obrodi zaželjene-
ga sadu. Ako bo državni zbor, to
je večina poslancev vsrjala pri
svojem nasprotovanju, se lahko
zgodi, da kajzer podeli kancelar-
ju militariistično diktatorstvo. V
tem slučaju bo imel Michaelis za
seboj vojaško silo in se ne bo
prav nič zmenil, kaj gobezdajo
njegovi politični nasprotniki.

"Vesmer Zeitung" sklepa, da
je šel kajzer v Sofijo z ednim
razlogom, podkuriti Bolgare za
ofenzivo proti zaveznikom v Ma-
cedoniji. Grška napove vojno
bolgarski vsak čas in treba se je
pripraviti. Po mnenju člankarja
v tem listu je Bolgarska zmožna
postaviti 800,000 mož proti za-
veznikom in poleg tega ima še
200,000 v Dobruži.

Amsterdam, 17. okt. — Iz
Wurzburga, kjer se vrši konfe-
renca večinskih socialistov, poro-
čajo, da je Scheidemann zavrgel
princip pravice narodov, da sami
odločajo o svoji usodi v kolikor
se ta princip tiče Alzacije in Lo-
rene. Scheidemann pravi, da Al-
zacijci niso noben narod (!). V
splošnem se pa strinjajo, da mo-
ra Alzacija biti avtonomna, zvez-
na država v cesarstvu.

MESAR CUDAHY PREROKUJE, DA PADE CENA PRA- ŠIČEM.

Chicago, Ill. — Patrick Cudahy,
znani velemesar v Milwaukee, tr-
di, da cena za prašiče pade po zi-
mi na deset dolarjev.

On pravi, da so sedanje cene
previroke in če cena za prašiče ne
pade na deset dolarjev za sto fun-
tov žive teže, vseeno bo cena pre-
cej padla.

Cudahy pravi, da imajo letos
ravnolično mesa in več masti v
štrambah kot lani, čeprav je bilo
letos zaklanih manj prašičev.
Ravnolično sodi Cudahy, da je več
prašičev v deželi, kot jih prizna
vladno poročilo. Poleg je letos
pridelek koruze ogromen, kar bo
pomagalo odeliti prašiče.

Kajzer še ni go- spodar nad Ri- škim zalivom.

NEMCI IN RUSI IZGUBILI PO-
ENO LADJO V BITKI!

Zavezniško bombardiranje v
Flandriji se je zopet poostriilo.

Petrograd, 17. okt. — Ruska
baltička flota se junasko bori pro-
ti Nemcem, vsled česar se niso do-
bili kontrole nad zalivom Rige.
Uradno poročajo, da so Nemci in
Rusi izgubili po eno bojno ladjo
v večeranjih morskijh bojih.

Uradno poročilo pravi: Nem-
ška dreadnatska je včeraj bombar-
dirala našo eskadro, sestoečo iz
štirih torpedovk in dveh topni-
čark. Torpedovka Grom je zelo
poškodovana. Kmalu potem se je
pojavi dvanajst nemških torpe-
dovk najnovejšega tipa, ki so
pričele pod kritjem ognja iz dred-
natske siliti v ožino Sela. Naša
patruljna eskadra je sprejela bit-
ko. Topničarka Hrabri je bila za-
deta dvakrat in torpedovka Grom
je bila izpostavljena najhujšemu
ognju; druge naše torpedovke so
ji zakrile in se zagnale v ljut boj.
Sovražni ogenj je bil v glavnem
naperjen proti ladjama Hrabri in
Grom. Vsi topovi na zadnji so bili
uničeni in prišla je goreti. Top-
ničarka Hrabri jo je hotela od-
vleči s pozorišča, toda brez uspe-
ha; Grom se je kmalu potopil, to-
da večina moštva se je rešila na
Hrabri. Istočasno je Hrabri potop-
ila eno sovražno torpedovko.
Kmalu nato je naša eskadra do-
bila pomoč in sovražnik se je u-
maknil z bojnega pozorišča. Vse
(Dalje na 3. str., 1. kol.)

ZADNJE VESTI.

ČILE IN PERUVIJA STA OB- NOVILI DIPLOMATIČNE ZVEZE.

Lima, Peru, 17. oktobra. — Pe-
ruvijanska in čilenska vlada sta
obnovili poslaništvo v Limi in
Santiagou.
(Diplomatične zveze med Peru-
vijo in Čilem so bile pretrgane v
letu 1910 radi mejnih sporov.)

ZEPELINI POMAGAJO.

Petrograd, 17. oktobra. — Ofi-
cijelno poročajo, da ruski vojni
stan nima zveze s trdnjavo na o-
toku Oesel.
Mornariške praske se nadalju-
jejo v vodah okoli otoka Oesel.
Ruske patrolne ladje so se spo-
rijele z nemškimi torpedovkami.
Poročajo, da je nad zalivom
Moon brodovje zepelinov.

NEMŠKA OKLOPNJAČA JE ZADELA NA MINO.

Petrograd, 17. oktobra. — Nem-
ške oklopnjače, ki je šla na ru-
sko polje min, je dne 12. oktobra
zadela na morskno mino. Po eks-
ploziji je oklopnjača odplula pro-
ti obrežju, njena usoda ni znana.

MONTANA JE DOBILA ŠTIRI PALCE SNEGA.

Helena, Mont., 17. oktobra. —
Sneg, katerega je padlo na več
krajih do štiri palce, je pobelil
Montano.

NAPAD NEMSKIH LETALCEV NA NANCY.

Pariz, 17. oktobra. — Vojni
stan poroča, da so nemški letalci
pri ponočnem napadu v torek ubi-
li deset oseb in štirideset ranili.
V ponedeljek in torek je bilo uni-
čenih 25 nemških letal, ali pa pri-
stojenih, da so se spustila na tla.

ANGLEŠKI LETALCI SO BOM- BARDIRALI BRUGES V BELGIJI.

London, 17. oktobra. — Britski
mornariški letalci so v ponedeljek
vrhli tone streliva na pomole
in doke v Brugesu v Belgiji.

SLOVENEK -- GLAVAR INDIJANCEV.

Povest o zlatoiskalcih. — Spisal F. S. Taucher.

(Nadaljevanje)

"Ni tvoja skrb gospodariti v mojih finančnih zadevah," je rekel. "Jaz sem usmiljen in pravičen... Ali sem ti kdaj storil kaj krivice, oziroma te oškodoval? Posodil sem ti denar, katerega si lahko svojevoljno rabil; ali ni to pravično? In zato se mi ne zdi več pravično, da na zahtevo svoj denar zopet dobim. Gospod Jim Grill, zdi se mi, da si finančno — propadel!" Grill se je zganil kot bi ga bil pičil gad. "Ti nimaš denarja v banki, niti ga od nikoder ne moreš pričakovati... Vem, kako je tvoj denar izginil iz tvojih žepov, ker sem vse opazoval dnevno. Jaz sem vse... kajti bil sem jaz, ki je zasnoval tvoj — propad..." Grill se je hitro obrnil, toda oni je nadaljeval:

"Skoro štiri leta sem delal na to, — in končno se mi je vendarle posrečilo... Teško sem pričakoval tega dneva... toda prišel je..." triumfajoče se je smejal napram svojemu sovražniku.

Grill je skočil s svojega sedeža. "Kaj praviš?... Ti... Ti... si vse to aranžiral? Ti si me speljal na rob propada! — Kako...? Zakaj...?" je loveč sapo, kričal. Misterijozni Zlatar je z roko naredil pomenljivo gesto.

"Bodi miren," je rekel, gledajoč ga kot tiger svoj plen. "Vsedi se in vse ti bom natančno pojasnil. Povest je sicer dolga, toda zelo interesantna. Poslušaj," in začel mu je pripovedovati, medtem ko je Grill sklonil glavo v naročje in zakril oči. Bil je finančno in moralno uničen, telesno pa zelo utrujen. Mirno je poslušal neprijaznega gosta, ko mu je razlagal svoje vzroke, kakaj ga je vpropastil.

Grillu je bila ta povest previsoka pesem, da bi jo mogel obvladovati... Misli je in misli, toda njegov razum je bil preslaboten, da bi ga privedel do fiktivnega zaključka...

19.

"Nekoč," je pričel Misterijozni Zlatar — "vsaj tako se navadno začenjajo naše pripovedi — no, nekoč sta živela skupaj tovariša. Njiju tovarišija je obstojala v tem, da sta lastovala malovreden zlat rudnik, katerega sta dobila za majhno svoto denarja radi tega, ker je v njem umrl prejšnji lastnik."

Grill je poskočil. "Kaj — ?" je kričnil. Toda Misterijozni Zlatar mu je zabranil govoriti kaj več.

"Počakaj da končam," je rekel, "ni možato vmešavati se v govor drugemu. Povedal ti bom povest — in če se ti bo tu in tam zdelo znano, jo vzemi k sreči in obdrži jo... kajti vedno je dobro, da se človek kaj nauči."

In nadaljeval je svojo povest... Mrzlo in strogo je opisoval vse dogodke in tragedije, ki je bila Grillu tako dobro znana. Ni sicer govoril direktno, vendar pa tako sorodno, da je Grilla ob hujši mrzel pot. Včasih je zardel, takoj nato pa zopet postal blede. Ni mogel zapopasti, kako ta tuje ve povest, ki je njegovemu življenju tako sorodna... Oni je pripovedoval o ženi in nedolžnem detetu — in tako natančno opisal dvoboja, da je Grill vstal s svojega sedeža in vskliknil:

"Nehaj! — Nehaj, človek...! Kako prideš do tega...?" in zmedeno ga je gledal, tresoč se po vsem telesu.

"Kaj?... ali ti je povest znana?" je rekel Pavel mrzlo.

"Odkod si dobil te informacije?" je vprašal Grill ne da bi odgovoril na stavljeno mu vprašanje.

"Nekaj sem zvedel od odvjetnika Andersona, ki mi je istotako opisal življenje tvojega blagajnika, O'Briena."

Grill ni rekel nič.

"Ostalo sem zvedel od revnega pohajča, s katerim sem se sešel več milijonov od tukaj. On je razbojnik... v kar ga je pripeljala trda usoda življenja... oziroma njegov sotovariš, — sodelavec — Ti... Jim Grill!"

Grill se je sesedel in postal smrtno blede. "Ti misliš — ?" Beseda mu je zastala v grlu.

"Jaz mislim — Pavel Bregarja!" je rekel oni hitro, "kateri še živi; to je, diha in eksistira — dasiravno skrit pred javnostjo... On ve, da ga smatrajo vsi za mrtvega, — tudi njegova žena in otrok, kateri nista več njegovi... kajti ti si preslepil njiju prav tako, kot si preslepil njegova... On osebo mi je povedal to povest. Vse drugo sem zvedel od Andersona, ker Bregar nikdar ni zvedel o dedščini njegove žene. Temu človeku sem obljubil svojo in svojega zlata pomoč... Najdel sem te in te spravil na beraško palico; to sem storil zato, ker bi ti kot bogat mož ne hotel nič slišati o stvari, v katero te zdaj nameravam prisiliti. Ti lahko spraviš Pavel Bregarja v prejšnje življenje — samo če hočeš! Si li pri volji to storiti?... in napeto je pričakoval odgovora. Grill je dvignil glavo v presenečenju.

"Kako zamorem to storiti?" je vskliknil vprašujoče.

"Ti lahko storiš vse," odvrne oni. "Vsi drugi, katerim so znani oni dogodki, se bojijo pričati radi osebnega varstva in koristi... zato ostane le ti edini, ki lahko pomagaš Bregarju do njegovih pravic in življenja. O'Neil je izgubil svoje življenje v dvoboju. On je imel priliko ubiti Bregarja, toda sreča boja je bila naklonjena Pavletu in boj se je končal z nasprotnim rezultatom. Trd in sovražen je postal njegov glas; Grill je postal od minute do minute bledejši.

Misterijozni Zlatar je nadaljeval: "Ako podpišeš izjavo, da Bregar ni umoril O'Neila, pač pa da je bil med njima dvoboj, v katerem je imel vsak enako priliko zmagati, bi s

tem že veliko pripomogel. To izjavo bi potem tudi Anderson in O'Brien podpisala kot prič. Potem bi moral ti zapustiti ta kraj in oditi iz te države. Bregar bi se nato vrnil k svoji družini in postal zopet ugleden mož," in pričakoval je Grillovega odgovora.

Grill se je nervozno premikal v stolu. "Ako te prav razumem je tvoja želja, da jaz odločno izjavim, da je bila smrt O'Neilova posledica poštenega dvoboja?" je rekel.

"Še več," reče oni, "jaz zahtevam od tebe izjavo, da si z zlobnimi lažmi privedel Pavleta do grozne ljubosumnosti, radi katere je prišlo do dvoboja. Popiši vse podrobnosti, kako si mu lagal in skušal dokazati, da mu je njegova žena nezvesta in da otrok ni njegov." Zaškrtal je z zobmi v silni jezi. "To je kar zahtevam od Tebe da spišeš!" je zagrmel komaj premagujoč se svoje jeze.

Grill je zapalil smodko in pušil globoko premišljuječ. V njegovi glavi je bilo vse tako zmedeno, da sploh ni vedel kaj bi odgovoril; končno je rekel:

"Kaj pa ko bi jaz naznanil svetu svoj bankrot in o vsem drugem molčal?"

Misterijozni Zlatar je dvignil pest in grozeče pogledal.

"Potem te zdrobim in uničim!" je zagrmel. "Deloma si že okusil mojo moč... ne misli, da se šalim! Hočem svoje delo izvršiti do konca..."

Grill je zopet pobledel.

"Kaj pa če tvojo zahtevo sprejem?" je vprašal.

Misterijozni Zlatar je mirno toda odločno odgovoril:

"V tem slučaju ti odpustim ves dolg, ki ga mi dolguješ finančno. Poleg tega ti bom dal še večjo svoto, kot mi jo danes dolguješ; toda ti boš moral zapustiti ta kraj, prepustiti ženo in otroka možu, katerega si tako zelo onesrečil... Premisli dobro in odloči se!"

Nastala je nekaj sekund popolna tišina; čulo se je samo tikatakanje ure. Uradniki v sosednji sobi so postali pozorni, nevedoč, kaj pomenja ta molk. Grill je otreseel pepel s smodke in jo zopet zapalil, dočim ga je Bregar nestrpno opazoval. Končno je Grill prekinil molk.

"Ni mala stvar to, kar zahtevaš od mene," je rekel grinčo. "Človek mora dobro premisliti — predno izda svetu svoje lopovščine."

Pavel se je potrpežljivo nasmehnil in rekel: "Vedno je bolje prej misliti, kot pa brez premisleka kaj zlobnega storiti! Misli ti potem — je navadno prepozno... Daj, požuri se in povej, kaj nameravaš storiti," je rekel nestrpno. "Hočeš li pomagati mojemu prijatelju in s tem postati bogat in neodvisen, ali pa postaneš berač v vedni nevarnosti, da tvojim nepostavnim dejanjem pridejo oblasti na sled?" je rekel Pavel preroško.

Grill se je prestrašil.

"Ako sprejemem tvoje pogoje," je rekel obotavljivo, "kakšno zagotovilo mi daš, da ostaneš pri besedi? Kako morem vedeti, če morem pričakovati od tebe denar ali ne? Vem da si bil bogat, toda v špekulacijah si zgubil ogromne svote, — veliko več kot jaz. Morda danes nisi več boljši kot — jaz..."

Misterijozni Zlatar se je ponosno vzravnal.

"Osel!" je vskliknil, "ne brij se iz mene. Ti hočeš zagotovilo, — dobro — zagotovilo ti dam drage volje... Pojdi z menoj in pokazal ti bom toliko zlata, da nisi niti v svoji neumnosti nikdar sanjal o tolikem bogastvu. — Tisoče milijonov...! Da, tisoče milijonov imam v zlatu, katere lahko z menoj deliš, ako izpolniš moje zahteve."

Grill je bil ves iz sebe. Brezmejna lakomnost se mu je naselila v srce, katero je opazil Pavel na njegovem obrazu.

"Tisoče milijonov," je vskliknil, "in ti si pripravljen deliti to bogastvo z menoj?"

"Ne popolnoma," odvrne Pavel, "toda deset milijonov dolarjev bo tvojih. Zdjaj mislim, da sem ti zadosti pojasnil; odloči se!"

"In vse to storiš na ljubo enemu prijatelju?" vpraša Grill ves zavzet radi take požrtvovalnosti.

Pavel Bregar je mirno in svečano odgovoril:

"Prijateljstvo je zveza, ki nas veže skupaj najtesneje... Prijatelj pomaga v sili svojemu prijatelju z vsemi svojimi močmi, — če je res pravi prijatelj... Tako prijateljstvo je vredno več kot materialno bogastvo! Kaj je zlato v primeri resnične vzajemnosti in ljubezni...? Zlato... Kaj nam koristi zlato, ako drugače nesrečno živimo?! Zlato je le nekaj pripomoček v dosegu naših ciljev, zato jaz ne štedim z njim... na razpolago je mojemu prijatelju... Da, jaz bom porabil veliko zlata, da pridobim svojemu prijatelju zopet poštenje in čast. To je večje bogastvo kot zlato... ob katero si pripravil mojega prijatelja — Ti! Da mu zopet vrneš ta zaklad, žrtvujem jaz svoje zlato, s katerim te bom bogato obdaruil."

Prepričevalno so zvenele te njegove besede. Govoril je kot mož ki se zaveda, da nas zlato ne osrečuje, da je največkrat človek suženj zlata, ne pa zlato človeka... Ropar, ki te oropa premoženja, je zloben, toda ne najhujši tat; on ki ti vzame dobro ime, čast in poštenje — je največji lopov na svetu...

"No, kako ti ugaja moja ponudba? Odloči se!" Gledal ga je ostro, kot bi mu hotel pogledati v srce.

Grill je udaril s pestjo po mizi in se vzravnal.

"Naj bo!" je vskliknil. "Toda ti mi ne moreš tega denarja takoj — tukaj izplačati, ali moreš?"

"Ne," odvrne Pavel, "tako ti ne morem izplačati, ker ne nosim tolike svote s seboj; toda storil bom to-le:

(Dalje sledi.)

Oskar Wilde:

Učitelj modrosti.

(Konec).

In množica je mrmrala in dejala: "V puščavo si nas peljal in nam nisi dal živeža. O Bogu nam govori, to nam bo zadoščalo."

Ampak niti besedice jim ni odgovoril. Zakaj vedel je, da odda svoj zaklad, če bi jim govoril o Bogu.

In njegovi učenci so žalostno odšli in množica se je vrnila domov. In mnogo jih je umrlo spotoma.

In ko je bil sam, je vstal in okrenil svoje obličje proti mesecu in je potoval sedem mesecev in nikomur ni govoril in nikomur ni odgovarjal. In ko je bil sedmi mesec dopolnjen, je dospel v puščavo, ki se imenuje puščava velike reke. In tam je našel jamo, v kateri je nekoč prebival kehtav, pa si jo je izbral za svoje prebivališče in si spletel štorjo iz ločke, da bi ležal na nji, in je postal puščavnik. In vsako uro je puščavnik slavil Boga, ki mu je dovolil nekaj znanosti o sebi in o svoji čudezni veličini.

Ko je nekoč zvečer puščavnik sedel pred jamo, ki si jo je bil izbral za prebivališče, je videl mladega človeka s hudobnim in lepim obličjem, ki je šel slabo opravljen in praznih rok mimo. Vsak večer je hodil mladenič praznih rok mimo in vsako jutro se je vračal v škrlatu in biserjih. Razbojnik je bil in karavane trgovcev je ropal.

In puščavnik se je oziral nanj in ga pomiloval. Ampak nobene besedice ni izustil. Zakaj vedel je, da kdor govori, izgublja vero.

In nekega dne, ko se je mladi človek vračal roke polne škrlata in biserov, je obstal, namršil obrvi in udaril z nogo na pesek, rekoč, puščavniku: "Kaj me gledaš, kedar grem mimo? Kaj je v tvojih očeh? Še nihče me ni gledal s takim pogledom. Kakor želo je tvoj pogled in me moti."

In puščavnik mu je odgovoril, rekoč: "Kar vidiš v mojih očeh, je sočutje. Sočutje gleda iz mojih oči nate."

In mladenič se je porogljivo zakrohotal in zaklical puščavniku s trpkim glasom rekoč: "Škrlat in bisere imam v svojih rokah in ti imaš štorjo iz ločke. Kakšno je tvoje sočutje in za kaj sočutje?" "Sočutje imam s teboj," je dejal puščavnik, "ker nimaš znanosti o Bogu."

"Ali je ta znanost o Bogu dragocena reč?" je vprašal mladi človek in pristopil bližje k vhod.

"Bolj dragocena je od vsega škrlata in od biserov vsega sveta!" je odgovoril puščavnik.

"In ti imaš to dragocenost?" je dejal mladi razbojnik, in pristopil še bližje.

"Nekdaj sem jo imel," je odgovoril puščavnik. "Imel sem popolno znanje o Bogu. Ampak v svoji norosti sem se ločil od njega in ga delil z drugimi. Ampak še zmerom je znanje, ki mi je ostalo bolj dragoceno od škrlata in od biserov."

In ko je mladi razbojnik to zaslišal, je zagnal proč škrlat in bisere, ki jih je nosil v rokah, in izvil kratek meč iz ukrivljene jekla, rekoč: "Daj mi takoj znanost o Bogu, ki jo imaš, sicer te ubijem. Zakaj ne bi ubil človeka, ki ima večji zaklad od mene."

In puščavnik je razprostrl roke in dejal: "Ali ne bi bilo bolje zame, da stopim v vežo božjo in ga slavim, kot da živim na svetu, ne da bi imel znanost o njemu. Ubij me, če hočeš, ampak znanja o Bogu ne odstopim."

In mladi razbojnik je pokleknil in ga prosil, ampak puščavnik mu ni hotel govoriti o Bogu in ni mu hotel izročiti svojega zaklada; in mladi razbojnik je vstal in dejal puščavniku: "Naj bo karkoli. Napotim se v mesto sedmerih grehov, ki je oddaljeno le tri dni hoda od tod, in za moje škrlat mi odstopijo nasladi in za moje bisere mi prodajo razkošje."

Pa je vzel svoj škrlat in svoje bisere in odhitel.

In puščavnik je kričal za njim in mu sledil in ga rotil. Tri dni je sledil razbojniku po cesti, proseč ga, da se obrne in da ne vsopi v mesto sedmerih grehov.

Od časa od časa se je ozrl mladi razbojnik na puščavnika in ga klical, rekoč: "Ali mi daš svoje znanje o Bogu, ki je bolj drago-

ceno od škrlata in biserov? Če mi ga daš, ne pojdem v mesto."

In vselej je odgovarjal puščavnik: "Vse, kar imam, ti dam, le tega ne. Zakaj tega ne smem oddati."

In v mraku tretjega dne sta dospela do velikih škrlatih vrat mesta sedmerih grehov. In iz mesta se je razlegal hrup in glasen krohot.

In mladi razbojnik se je smejal odgovoru in hotel potrkati na vrata. V tem pa je skočil puščavnik predenj in ga zgrabil za obličje, rekoč: "Razprostri svoje roke in položi jih okrog mojega vratu in pritisi svoje uho na moje ustni, pa ti dam, kar mi je ostalo znanja o Bogu."

In mladi razbojnik je obstal.

In ko je puščavnik oddal svoje znanje o Bogu, se je zgrudil na zemljo, se razjokal in globoka tema mu je zastrla mesto in mladega razbojnika, da ju ni nihče več videl.

In ko je ležal na tleh ni jokal, je opazil nekoga zraven sebe. In tisti, ki je stal poleg njega, je imel železne noge in njegovi lasje so bili kakor mehka volna. Pa je vzdignil puščavnika, rekoč: "Dolej si imel popolno znanje božje. Odslej boš imel popolno ljubezen božjo. Zakaj plakaš?" Pa ga je poljubil.

Anton Čehov:

Prošnja.

Opoldansko solnce pripeka na zemljo. Posestnik Boldirjev, velik, zastaven človek, s kratko ostrizeno glavo in izbuljenimi očmi, sleče površnik, se briše s svilenim žepnim robcem po čelu in stopi plašno v urad.

Mnogo peres praska po papirju.

"Kje lahko vložim prošnjo?" vpraša vratarja, ki pride s pladnjem, polnim kozarec iz drugega kota sobe. "Rad bi nekaj poizvedel in dobil prepis."

"Prosim, potrpite si tjakaj! Tja k gospodu, ki sedi pri oknu!" odvrne vratar in pokaže s pladnjem proti zadnjemu oknu.

Boldirjev se odkaslja in gre k oknu. Za zeleno mizo, pikasto kakor od vročinske bolezni, sedi mlad mož, s štirimi pokoneu strlečimi šopi las na glavi, z dolgim, mozoljastim nosom, v ponosni uniformi. Svoj veliki nos je skril v knjigo in piše. Okolo desne nosnice se mu izprehaja muha in pisar premika neprestano spodnjo ustnico in si piha pod nos; njegov obraz je ozlovoljen.

"Lahko tukaj... pri Vas," ga ogori Boldirjev, "izvem o svoji zadevi? Moje ime je Boldirjev... Rad bi imel tudi prepis razpisa od drugega marea."

Uradnik pomoči pero v črnilnik in pogleda, če ni dobil preveč črnila na pero. Ko se prepriča, da pero ne kaptja, piše dalje. Ustnica se zopet premika; a nič več ne piha; muha mu je sedla na uho.

"Bi lahko tu poizvedel?" ponovi Boldirjev po preteku ene minute še enkrat. "Sem posestnik Boldirjev..."

"Ivan Aleksejevič!" zakliče uradnik v drugo sobo, kakor da bi Boldirja niti ne bil opazil.

"Povej že trgovcu Jalikovu, če pride, naj nese prepis izjave potrdit na policijo! Stokrat sem mu že rekel!"

"Pridem v pravdi z dediči knežje Guguline," jeclja Boldirjev. "Pravda Vam bo znana. Prosim ponižno, da uslišite prošnjo!"

Uradnik ujame — ne da bi opazil Boldirjeva — na ustnici muho, jo natančno opazuje in vrže v stran. Posestnik kašlja in se glasno vsekuje v pisan žepni robec. Pa tudi to ne pomaga. Uradnik ga še vedno ne sliši. Tako mineta tihlo dve minuti. Boldirjev izvleče iz žepa rubelj in ga položi na odprto knjigo pred uradnika. Ta nagubanč čelo, potegne z zlovoljnim obrazom knjigo k sebi in jo zapre.

"Samo malo prošnjo... Rad bi znal, s kakšnim dokazom so pravzaprav dediči knežje Guguline... Smem motiti?"

Uradnik vstane, zatopljen v delo, se popraska po komolecu in stopi k omari, da bi nekaj vzel iz nje. Ko se po eni minuti vrne k mizi, vzame knjigo, na tej leži zopet rubelj.

"Le za trenotek bi motil... Imam malo prošnjo, samo..."

Uradnik ne sliši; začne nekaj prepisavati.

Boldirjev skremži čemerni obraz in pogleda z obupnim pdom po vsej pisarni družbi. Samo pišejo in pišejo si stokajoč. Da bi vse skupaj vzeli!

Odide od mize in obstane sobe; brezupno pobesi roke. Tar, ki pride zopet s kozareci, z prejkone njegov zlovoljni obraz, in vidi, da stoji tukaj pomoči; pristopi bližje in vpraša tiho:

"No, kako je? Ste že izli?"

"Prašal sem; ali on neče vorit z mano."

"Dajte mu tri rublje. Šepeta vratar."

"Dva sem že dal."

"Potem mu izročite še ene. Boldirjev se vrne k mizi in loži na odprto knjigo zelenkovec."

Uradnik potegne zopet knjigo k sebi in obrne liste; in natančno zagleda kakor slučajno Boldirja. Njegov nos se začne svobodno in se nasmelja.

"Ah... Kaj Vam je drag vpraša."

"Nekaj pojasnila bi rad o ji pravdi... Moje ime: Boldirjev."

"Zelo drago! O pravdi dediče Gugulinske? Prav, kaj bi radi izvedeli?"

Boldirjev mu je razložil Boldirjev mu razložil prošnjo.

Uradnik postane živahen, kor da bi se ves prenovil. Da zaželjena pojasnila, napravi pisane, porine petent stol — in to kakor bi trenil. Začne govoriti v vprašuje o le In ko Boldirjev odide, ga vpraša po stopnicah in se mu vpije in ljubeznjivo smehlja, kakor bi se hotel pravkar globoko kloniti prosilec. Boldirjev mučno pri sreči in volji sledeč, seže v žep in pri uradniku bankovec. Tudi smehljaje prikloni in prime kovec z gibčnostjo igralca, da je bil komaj sekundo videti.

"No, to so ljudje... si posestnik, ko stopi na ceste. Za hip postoji in si obriše z eem čelo."

J. S. Turgenev:

Prosjak.

J. S. Turgenev:

Sprehajam se po ulici... me prosjak, slaboten starček. Vnetih, solznih očih, ustnice, njegove cape so neke kakor njegove rane. O kako je oglodala revščina to nestbitje!

Pomoli mi svojo rdečo-otelo umazano roko, vzdihuje in si ko me poprosi miloščine.

Jaz iščem in iščem po vseh pih... Ni mošnje, ni ure, rute ne!... Ničesar nisem v sabo.

Prosjak pa je čakal... in gova roka, katero je pomolil se je tresla in padala skupaj.

Ves zmešan in razburjen nem mu krepko to umazano sočo se roko...

"Ne zameri, brat, ničesar mam pri sebi, brat!"

Prosjak obrne v mene... vnete oči, njegove posinele uce se nasmehljajo — in on stoji, od mraza otrple prste.

— Dobro je tako, brat! — govori, — tudi za to lepa hvala. — Tudi to, brate! je miloščina. Jaz sem se pa v tem trenu zavedel, da sem tudi dobil miloščine od svojega brata.

Februarja meseca 1878.

Bogatina.

Kadar mi hvalijo bogatstvo, kateri od svojih grobnih dohodkov daruje tistim, ki za vzgojo otrok, za lečenje in za preskrbovanje starih, hvalim ga tudi jaz in sem jim hvaležen.

No, kakor ga hvalim in sem njim, spomnim se moram te uboge kmetske rodine, ki je v svoji siroto-nečakini v svoji mašno hišo.

— Vzamemo li Katrico — reče žena, — poslednji naš grobiš ali bodo za njo — celo za solbo, da solimo kruh...

A mi ga jemo... pa neozolje, odgovori ji mož, njen suprga, kako daleč je Rotschild od te moža!

Julija meseca 1878.